

REPUBLIKA
SLOVENIJA

VARUH
ČLOVEKOVIH
PRAVIC

POVZETEK DELA VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC REPUBLIKE SLOVENIJE ZA LETO 2019

2019

O VARUHU ČLOVEKOVIH PRAVIC REPUBLIKE SLOVENIJE

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije je Peter Svetina.

Pristojnosti Varuha človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Varuh) določa Ustava Republike Slovenije (159. člen) in Zakon o varuhu človekovih pravic ter 22 področnih zakonov.

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije

Dunajska 56, 1109 Ljubljana, Republika Slovenija

Telefon: +386 1 475 00 50 Fax: +01 475 00 40

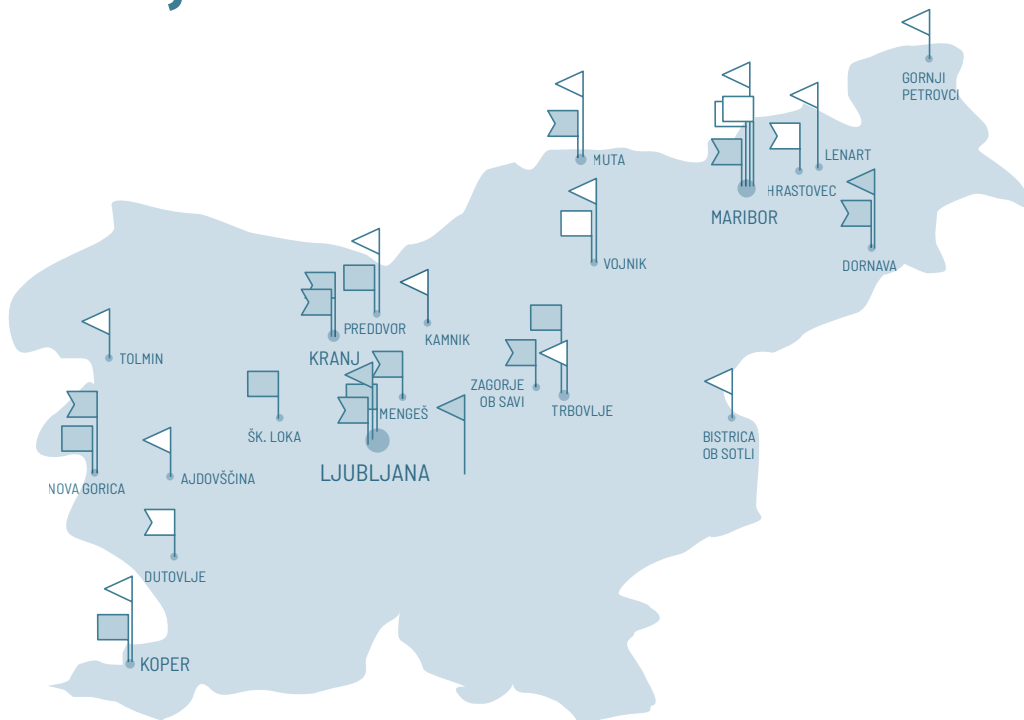
Brezplačna telefonska številka: 080 15 30

Elektronski naslov: info@varuh-rs.si

Spletna stran: www.varuh-rs.si

DOSTOPNOST IN DELOVANJE VARUHA ZUNAJ SEDEŽA V LETU 2019

Varuh človekovih pravic Peter Svetina je v letu 2019 obiskal več socialno varstvenih zavodov. Obiskani zavodi so bili:

- **Domovi za starejše (6)** Dom starejših občanov Šiška, Dom upokoencev Nova Gorica, Obalni dom upokoencev Koper, Dom starejših občanov Preddvor, Center slepih, slabovidnih in starejših Škofja Loka, Dom upokoencev Franc Salamon Trbovlje
- **Varstveno delovni centri (7):** VDC Nova Gorica – Enota Stara Gora, VDC Muta, VDC Kranj, VDC Polž (Maribor), VDC Zagorje ob Savi, VDC INCE – Enota Mengeš, Center Korak (Kranj).
- **Center / zavod za usposabljanje, delo in varstvo (2):**
CUDV Draga – Dom Vižmarje, ZUDV Dornava.
- **Posebni socialno varstveni zavod (2):** Dom na Krasu (Dutovlje), SVZ Hrastovec.
- **Drugo:** Obiskali smo tudi nevladno organizacijo Ozara (Maribor), Dnevni center v Mariboru in Center ponovne uporabe Vojnik - zaposlitveni center.

Leta 2019 smo opravili **12 poslovanj zunaj sedeža**, kjer je varuh skupaj z namestniki opravil **168** osebnih pogovorov. S poslovanjem zunaj sedeža se želi Varuh približati tudi tistim ljudem, ki zaradi oddaljenosti ali katerega drugega razloga ne morejo priti na pogovor na sedež Varuha. Kraji, ki jih je Varuh obiskal v tem letu, so naslednji:

9. 1. 2019 Ajdovščina, 6. 2. 2019 Bistrica ob Sotli, 6. 3. 2019 Maribor, 3. 4. 2019 Lenart, 8. 5. 2019 Muta, 5. 6. 2019 Trbovlje, 3. 7. 2019 Gornji Petrovci, 7. 8. 2019 Koper, 4. 9. 2019 Kamnik, 2. 10. 2019 Preddvor, 6. 11. 2019 Tolmin, 4. 12. 2019 Vojnik

Podatki o obiskih Varuha v svojstvu državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) so navedeni v poglavju o DPM.

2
0
1
9

V LETU 2019 SMO PREJELI

21.628

VHODNIH DOKUMENTOV

(v letu 2018 pa 22.448)

USTVARILI SMO

9.613

IZHODNIH DOKUMENTOV

(v letu 2018 pa 9.067)

INFORMATORJI SO V LETU 2019 SPREJELI

9.500

TELEFONSKIH KLICEV

(v letu 2018 pa 8.039)

STROKOVNI SODELAVCI SO V LETU 2019 OPRAVILI

1.551

POGOVOROV S KLICATELJI, KI (ŠE)NISO VLOŽILI POBUDE

(v letu 2018 pa 1.548).

4.600

ZADEV JE VARUH OBRAVNAVAL V LETU 2019.

Leta 2018 smo obravnavali 4.719 zadev, kar pomeni 2,52-odstotno zmanjšanje v letu 2019.

1.551

POGOVOROV

S klicatelji, ki (še) niso vložili pobud.

92

POGOVOROV

v okviru poslovanja zunaj sedeža, ki so ostali kot uradni zaznamki, saj so pobudniki tedaj prejeli pojasnila in problematika ni terjala nadaljnje obravnave pri Varuhu.

2.545

odprtih novih pobud

412

pobud, prenesenih iz leta 2018

2.404 ali 81,3 %

je bilo rešenih (končanih) pobud.

2.957

POBUD

je obravnaval Varuh v letu 2019. Od tega je bilo na dan 31. decembra 2019:

553 ali 18,7 %

jih je bilo v reševanju.

346

ali 14,4 %

pobud je bilo utemeljenih, med njimi 113 s področja zagovorništva

327

ali 13,6 %

pobud ni bilo utemeljenih.

1.446

ali 60,1 %

je bilo takih, v katerih ni bilo pogojev za obravnavo

282 ali

11,7 %

pobud ni spadalo v Varuhovo področje

3 ali

0,1 %

je bilo umik soglasja na področju zagovorništva

Varuh je ugotovil, da so bila zatrjevanja o kršenju človekovih pravic in temeljnih svoboščin v **233 pobudah utemeljena** in da je bila kršena najmanj ena (ali več) temeljna človekova pravica in svoboščia (po Ustavi RS) ter da nista bili spoštovani načeli pravičnosti in dobrega upravljanja

Med 233 utemeljenimi pobudami je Varuh **ugotovil 305 kršitev človekovih pravic** in temeljnih svoboščin (opredeljenih v Ustavi RS) in drugih nepravilnosti, kot je kršitev načela pravičnosti in dobrega upravljanja oziroma neupravičeno zavlačevanje postopka in očitno zlorabo oblasti po ZVarCP.

K tem 305 kršitvam je treba dodati **113 primerov s področja zagovorništva otrok**, pri katerih ne ugotavljamo konkretnih kršitev, so pa obravnavane kot utemeljene pobude in zato tudi prištete med 346 utemeljenih pobud.

Večje število kršitev pravic, v primerjavi s številom utemeljenih pobud je posledica večjega števila ugotovljenih konkretnih kršitev pri posamezni pobudi. Tako smo med obravnavanimi pobudami v nekaterih primerih ugotovili tudi dve ali več kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin ali drugih nepravilnosti.

PODROČJA DELA

A. Obravnavane ranljive skupine

- 2.1 SVOBODA VESTI IN VERSKE SKUPNOSTI
- 2.2 NARODNE IN ETNIČNE SKUPNOSTI
- 2.3 ZAPOSLENI
- 2.4 BREZPOSELNI
- 2.5 OTROCI
- 2.6 INVALIDI
- 2.7 STAREJŠI
- 2.8 LGBTI+
- 2.9 TUJCI

B. Obravnavana vsebinska področja

- 2.10 ENAKOST PRED ZAKONOM IN PREPOVED DISKRIMINACIJE
- 2.11 VARSTVO DOSTOJANSTVA, OSEBNOSTNIH PRAVIC TER VARNOSTI IN ZASEBNOSTI
- 2.12 SVOBODA IZRAŽANJA
- 2.13 ZBIRANJE IN ZDRUŽEVANJE TER SODELOVANJE PRI UPRAVLJANJU JAVNIH ZADEV
- 2.14 OMEJITEV OSEBNE SVOBODE
- 2.15 POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE
- 2.16 ZDRAVSTVENO VARSTVO
- 2.17 SOCIALNE ZADEVE
- 2.18 DRUGE UPRAVNE ZADEVE
- 2.19 PRAVOSODJE
- 2.20 POLICIJSKI POSTOPKI, ZASEBNO VAROVANJE, DETEKTIVI IN REDARJI
- 2.21 OKOLJE IN PROSTOR
- 2.22 REGULIRANE DEJAVNOSTI
- 2.23 DRUŽBENE DEJAVNOSTI
- 2.24 STANOVANJSKE ZADEVE

VARUH KOT NACIONALNA INSTITUCIJA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

CENTER ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

V letu 2019 je začel delovati Center za človekove pravice.

- sodelovanje na sejah medresorske komisije za človekove pravice (usklajuje Sektor za človekove pravice pri Ministrstvu za zunanje zadeve)
- sodelovanje s fakultetami (srečanja s skupinami študentov, predstavitev različnih vsebin) in šolami (na primer izvedba predavanja za dijake o begunski tematiki s ciljem ozaveščanja)
- priprava odzivov na številna zaprosila za strokovna pojasnila in podatke, ki jih Varuh prejema iz tujine (najrazličnejša področja in vidike varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin v državi)
- priprava Varuhovih alternativnih poročil v zvezi z izpolnjevanjem konvencijskih dolžnosti države
- aktivna udeležba v procesu univerzalnega periodičnega pregleda Republike Slovenije (tretji cikel) v okviru Sveta Združenih narodov za človekove pravice (Varuh predlagal skupno 27 priporočil v 17 sklopih, na primer glede ratifikacij nekaterih še neratificiranih mednarodnih pogodb s področja človekovih pravic; glede zagotavljanja dostopa do azilnega postopka in ustreznih postopkovnih določil v primeru vračanja; glede dostopa do pitne vode; glede ratifikacij nekaterih še neratificiranih mednarodnih pogodb s področja človekovih pravic;...).

SVET VARUHA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Svet je posvetovalno telo Varuha, ki je ustanovljeno za spodbujanje in varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter krepitev pravne varnosti.

Svet ima strokovno avtonomijo delovanja, kar vključuje notranjo demokracijo, odprti dialog in ustrezno upoštevanje raznih vidikov pri lastnem delovanju.

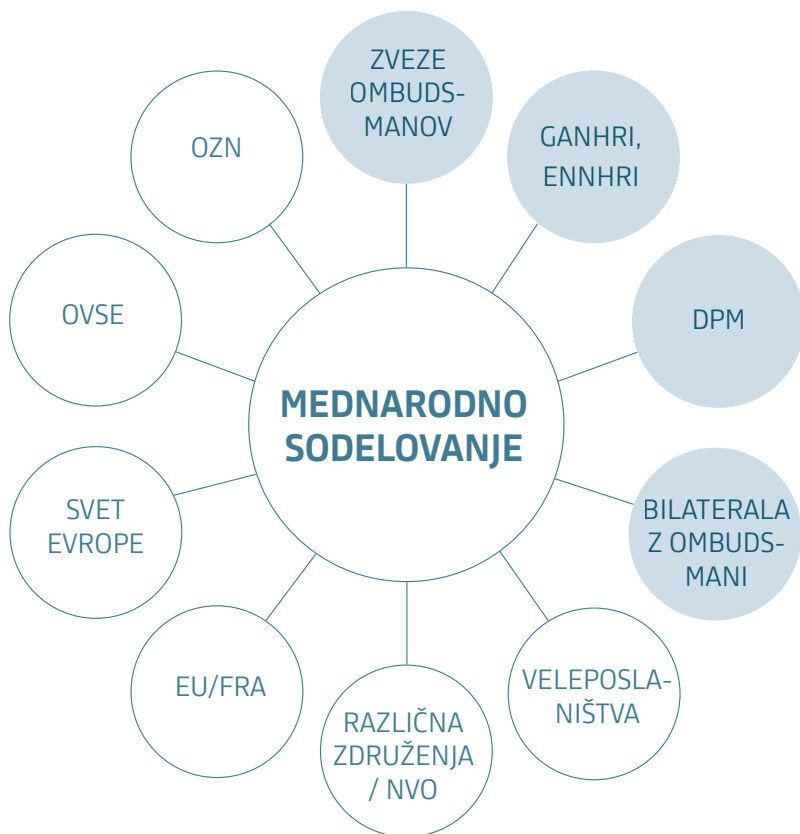
Varuh človekovih pravic Peter Svetina je dne 10. 5. 2019 na novo imenoval članice in člane Sveta varuha za obdobje svojega mandata.

V letu 2019 štiri srečanja članov Sveta varuha:

- prva, ustanovna seja 10. junija 2019: člani se seznanijo s pravnimi podlagami za ustanovitev Sveta, cilji in nameni njegovega delovanja, se spoznajo in podrobno obravnavajo poslovnik Sveta
- druga seja 3. septembra (na Bledu ob robu blejskega strateškega foruma): udeleži se tudi visoka komisarka Organizacije združenih narodov za človekove pravice Michelle Bachelet, ki člane seznanja z nekaterimi izzivi Združenih narodov pri uveljavljanju smernic za uresničevanje človekovih pravic, posebej pa obravnava tudi pravice v gospodarstvu, kar je bila tudi osrednja tema druge seje
- tretja seja 9. decembra (na Brdu pri Kranju): dogodek poteka ob dnevu človekovih pravic
- četrta seja 18. decembra (na Ministrstvu za pravosodje): v okviru 40. obletnice Konvencije združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk poteka predstavitev novega zbornika »O posebnem položaju žensk v zaporih: prispevki in izbrani mednarodni akti«, temu pa sledi tudi razprava.

MEDNARODNO SODELOVANJE

Varuh aktivno sodeluje z mednarodnimi in medvladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo s posameznimi področji človekovih pravic in temeljnih svoboščin (OZN, EU, Svet Evrope, OVSE), z zvezami ombudsmanov in ombudsmani ter s predstavniki tujih držav v Republiki Sloveniji.

VARUH JE LETA 2019 SODELOVAL NA VEČ KOT

49

MEDNARODNIH DOGODKIH

DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM

V sodelovanju z izbranimi nevladnimi organizacijami Varuh izvaja tudi naloge in pooblastila državnega preventivnega mehanizma (DPM), katerih namen je okrepiti varstvo oseb z odvzeto prostostjo pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja.

Kraji odvzema prostosti v Sloveniji so:

- vzgojno-izobraževalni zavodi (VZ),
 - nekateri socialnovarstveni zavodi – domovi starejših (SVZ) in posebni SVZ,
 - psihiatrične bolnišnice (PB),
 - Center za tujce (CT) in azilni dom,
 - prostori za pridržanje v Slovenski vojski,
 - prostori za policijsko pridržanje oziroma zadržanje na policijskih postajah (PP) in Center za pridržanje Ljubljana,
 - zavodi za prestajanje kazni zapora (ZPKZ) z vsemi svojimi oddelki in Prevzgojni dom Radeče ter
 - vsi drugi kraji po 4. členu Opcijskega protokola (npr. policijska intervencijska vozila ipd.)
- v letu 2019 je bilo opravljenih 63 obiskov (27 PP, šest ZPKZ in Prevzgojni dom Radeče, CT, dve PB, 19 domov starejših in 4 VZ), vsi opravljeni brez predhodne najave (razen obiska Enote za intenzivno otroško in adolescentno psihiatrijo Univerzitetne psihiatrične klinike Ljubljana, ker je šlo za prvi obisk DPM v tej instituciji)
 - o vsakem obisku je pripravljeno poročilo o ugotovitvah, ki vsebuje tudi predloge in priporočila za odpravo ugotovljenih nepravilnosti in izboljšanje stanja
 - poročilo se poleg obiskane ustanove pošlje tudi njenemu nadrejenemu organu s predlogom, da v postavljenem roku zavzame stališče do navedb ali priporočil v poročilu – priporočila in odzive nanje Varuh objavlja na svoji spletni strani <http://www.varuh-rs.si/o-varuhu/organizacijske-enote-in-svet-varuha/drzavni-preventivni-mehanizem/>.

DMP je ob svojih obiskih zaznal npr.:

- da so številne obiskane ustanove prav zaradi varuhovih poročil izboljšale bivalne razmere in ravnanja z osebami, ki jim je odvzeta prostost,
 - med obiski leta 2019 ni ugotovil primerov mučenja ali drugega krutega kaznovanja ali ravnanja, kadrovske stisko v domovih starejših,
 - da je Center za tujce v času od prejšnjega obiska DPM uresničil več preteklih priporočil DPM,
 - da so prostori Prevzgojnega doma Radeče neprimerni za bivanje in življenje oseb z izrečenim vzgojnim ukrepom,
 - prezasedenost ZPKZ in pomanjkanje osebja na vseh področjih dela, še posebej na področju strokovnega dela z zaprtimi in varnosti,
 - da so razmere za prestajanje kazni zapora oziroma pripora za ženske zaprte osebe na nekaterih - področjih slabše v primerjavi z moškimi.
- lahko podaja tudi predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom

DPM je v letu 2019 sodeloval v delovni skupini Ministrstva za zdravje za pripravo sprememb Zakona o duševnem zdravju (ZDZdr), podal je pripombe in predloge na osnutek Zakona o obravnavanju mladoletnih storilcev kaznivih dejanj in Zakona o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami. Prav tako je s pripombami sodeloval tudi pri pripravi Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o izvrševanju kazni zapora in drugih predpisov.

ZAGOVORNIŠTVO

Zagovorništvo otrok je z uveljavitvijo novele Zakona o varuhu človekovih pravic leta 2017 postalo Varuhova redna naloga.

Namen zagovorništva je, da zagovornik nudi strokovno pomoč otroku, da izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen, ter mnenje otroka posreduje pristojnim organom in institucijam, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih. Zagovornik ni njegov zakoniti zastopnik. Strokovna pomoč vključuje psihosocialno podporo otroku, pogovore o njegovih željah, počutju in mnenju, seznanjanje otroka s postopki in dejavnostmi na njemu primeren način, iskanje najbolj primerne rešitve skupaj z otrokom ter spremljanje otroka pred organi in institucijami, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.

- v letu 2019 je Varuh prejel 88 pobud za postavitve zagovornika, od tega je bil zagovornik postavljen v 37 primerih, v 23 primerih niso bili izpolnjeni pogoji za postavitve zagovornika, 28 primerov, ki so se začeli obravnavati v letu 2019, pa teče tudi v letu 2020
- ob koncu leta 2019 je bilo na seznamu pri Varuhu 63 zagovornikov.
- v 44 primerih, so bili pobudniki starši, v 25 primerih sodišče, v 13 primerih CSD, v 6 primerih pa drugi (med pobudniki v lanskem letu ni bilo otrok)
- med 65 otroki (39 deklic in 26 dečkov), ki so dobili zagovornika, je bilo 17 otrok z območja Gorenjske, 14 otrok z območja severovzhodne Slovenije, 9 otrok z območja Primorske, Krasa in Notranjske, 8 otrok z območja Ljubljane in okolice in prav toliko z območja Celja, Koroške in Zasavja, 5 otrok z območja Dolenjske in Posavja ter 4 otroci z območja Goriške
- skupaj je bilo opravljenih 591 srečanj z otroki, povprečna starost otroka pa je bila 10,8 let

NOVA PRIPOROČILA IZ LETNEGA POROČILA VARUHA ZA LETO 2019

1.1. Uvodnik varuha

1. Varuh Vladi Republike Slovenije predlaga, naj v svojem odzivnem poročilu prouči in pojasni razloge, zaradi katerih Varuhova pretekla priporočila niso bila uresničena. Vlada Republike Slovenije naj zagotovi, da bodo pristojni organi začeli učinkovito uresničevati vsebinsko neuresničena priporočila, ki jih Varuh poudarja že vrsto let, in bodo med sabo v ta namen sodelovali, kadar je to potrebno.

2. Varuh priporoča, da pristojni organi pravočasno oziroma čim prej odpravijo protiuustavnosti, ugotovljene z odločbami Ustavnega sodišča Republike Slovenije, in pravočasno izvršijo sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice proti Sloveniji.

6. Center za človekove pravice

3. Varuh priporoča, naj Vlada Republike Slovenije v skladu z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami o človekovih pravicah pristojnim odborom, ustanovljenim po teh pogodbah, redno in pravočasno pošilja poročila o uresničevanju svojih obveznosti iz teh mednarodnih pogodb.

4. Varuh priporoča, naj pristojni državni organi zagotovijo neodvisnost in samostojnost Varuha človekovih pravic s spremembo zakonodaje o javnih financah, tako da bosta njegovo financiranje in finančni nadzor nad njim zagotovljena neodvisno od vlade.

5. Varuh priporoča, naj Vlada Republike Slovenije pripravi, državni zbor pa sprejme ustrezno zakonodajo o varstvu osebnih podatkov in sektorsko zakonodajo, s katero se določi posebna izjema glede zbiranja razčlenjenih podatkov glede na posamezne osebne okoliščine z namenom spodbujanja enakega obravnavanja in enakih možnosti ob spoštovanju veljavnih domačih in mednarodnih standardov o varstvu osebnih podatkov.

6. Varuh priporoča, naj pristojni organi omogočijo in zagotovijo sistematično zbiranje razčlenjenih podatkov po zaščitnih osebnih okoliščinah na vseh področjih družbenega življenja z namenom natančne določitve stanja in trendov glede (ne) enakosti v družbi ter da naj vodenje neformalne delovne skupine za rešitev vprašanja zbiranja razčlenjenih podatkov prevzame resorno pristoj-

no ministrstvo v skladu s prvim odstavkom 62. člena ZDU-1, v primeru, če med ministrstvi ni doseženo soglasje pa naj o spornem vprašanju odloči Vlada Republike Slovenije v skladu z drugim odstavkom 62. členom ZDU-1.

7. Varuh priporoča, naj Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij v sodelovanju z zavodi za prestajanje kazni zapora zagotovi program dejavnosti za vse zapornike, kakor ga je priporočal odbor proti mučenju v letu 2017.

8. Varuh priporoča, naj Vlada Republike Slovenije in pristojni organi sprejmejo vse potrebne ukrepe za zagotovitev ustreznega neprostovoljnega sprejema in obravnave oseb z duševnimi motnjami v zavodih za socialno varstvo, vključno z ustreznimi dodatnimi zmogljivostmi in osebjem za zagotavljanje ustreznih storitev socialne oskrbe za te osebe.

9. Varuh priporoča, naj Vlada Republike Slovenije in pristojni organi zagotovijo, da bo mladoletnim migrantom zagotovljena nastanitev skupaj z njihovimi starši v ustreznih nadomestnih namestitvenih objektih, njihova namestitve v centrih za pridržanje pa naj bi bila mogoča le izjemoma.

10. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije in Državnemu zboru, naj zagotovita ustrezni dostop do zdravstvenih storitev z zmanjšanjem dolgih čakalnih dob v zdravstvu, kjer je to potrebno.

11. Varuh priporoča, naj Vlada Republike Slovenije zagotovi ustrezne, dostopne, cenovno sprejemljive in primerne storitve za starejše in invalide, ki potrebujejo pomoč, da bodo te osebe lahko uveljavljale svojo pravico do samostojnega

življenja in vključenosti v svoje skupnosti, tako v mestih kakor tudi na podeželskih območjih.

12. Varuh priporoča deinstucionalizacijo opravljanja storitev oskrbe v skladu s priporočili odbora za pravice invalidov.

1.9 Zagovorništvo otrok

13. Tudi v primerih zagovorništva otrok Varuh ugotavlja, da pomanjkanje sodnih izvedencev

v družinskih zadevah lahko vodi v kršitve pravic otrok, zato je potrebno takojšnje ukrepanje pristojnih.

2.2. Narodne in etnične skupnosti

14. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvu za zunanje zadeve in Vladi Republike Slovenije, naj ob upoštevanju 75. člena ZZZ-1 v letu 2020 storijo vse potrebno za začetek postopka ratifikacije Izbirnega protokola k Mednarodnemu paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Državnemu zboru pa, naj po predlogu Vlade Republike Slovenije čim prej sprejme zakon o ratifikaciji omenjenega protokola.

15. Varuh priporoča Uradu Vlade Republike Slovenije za narodnosti, naj ob pripravi naslednjega nacionalnega programa ukrepov za Rome z vsebino poročila Varuha za leto 2018, ki se nanaša na to tematiko, seznanj pristojno Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter mu predlaga, naj po ustrezni preučitvi v naslednji program vključijo tudi ukrepe v zvezi z ostarelimi pripadniki romske skupnosti.

16. Varuh priporoča Uradu Vlade Republike Slovenije za narodnosti, naj v skladu z nalogo iz pete alineje 2. člena Odloka o ustanovitvi Urada Vlade Republike Slovenije za narodnosti (Uradni list RS, št. 57/13 z dne 5. 7. 2013) predlaga oziroma da pobudo Vladi Republike Slovenije, naj izkoristi možnost iz drugega odstavka 56. člena ZDU-1 in naloži ministrstvu, pristojnemu za obravnavano področje, da preuči organizacijo brezplačnih avtobusnih prevozov otrok pripadnikov romske skupnosti v občini Šentjernej do osnovne šole oziroma v tej zvezi v skladu z drugim stavkom tretjega odstavka 88. a člena ZLS ugotovi, ali občinska uprava ravna v skladu z ZOsn, ZOFVI, drugim odstavkom 4. člena ZVarD in 3. členom ZRomS-1 ter po potrebi predlaga ustrezne ukrepe in ji o tem poroča.

17. Varuh priporoča Uradu Vlade Republike Slovenije za narodnosti, naj v skladu z nalogo iz pete alineje 2. člena Odloka o ustanovitvi Urada Vlade Republike Slovenije za narodnosti predlaga oziroma da pobudo Vladi Republike Slovenije, naj izkoristi možnost iz drugega odstavka 56. člena ZDU-1 in naloži ministrstvu, pristojnemu za obravnavano področje, da preuči podrobni področni program in ukrepe Občine Šentjernej, če ti obstajajo, oziroma razloge, zakaj ne obstajajo, in v skladu z drugim stavkom tretjega odstavka 88. a člena ZLS ugotovi, ali občina ravna v skladu z drugim odstavkom 6. člena v zvezi z osmim odstavkom 16. člena ZRomS-1 ter po potrebi predlaga ustrezne ukrepe in ji o tem poroča.

18. Varuh priporoča Ministrstvu za javno upravo, naj čim prej pripravi predlog sprememb ZGZH, s katerimi bodo odpravljene pomanjkljivosti zakonske ureditve glede nadzora nad uporabo zastave Republike Slovenije, in Vladi Republike Slovenije predlaga, da predlog sprememb ZGZH pošlje v obravnavo in sprejetje državnemu zboru.

19. Varuh priporoča Ministrstvu za pravosodje, naj tudi v letu 2020 nadaljuje z obravnavo uporabe jezika italijanske in madžarske narodne skupnosti v sodnih postopkih, v katerih je določena izključna pristojnost, in da še pred koncem tega leta Varuha seznanj z novimi ugotovitvami in morebitnimi ukrepi na tem področju.

20. Varuh priporoča Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije, naj Območna enota Koper vlagateljem, ki zahtevajo E-obrazce v italijanskem jeziku, obrazce izda v slovenskem in italijanskem jeziku (smiselno enako priporočilo velja tudi glede izdaje obrazcev v madžarskem jeziku na ob-

močju, kjer je poleg slovenskega jezika uradni jezik tudi madžarščina).

21. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj na podlagi drugega odstavka 56. člena ZDU-1 naloži Ministrstvu za okolje in prostor, da preuči izpolnjevanje zakonske obveznosti glede sprejetja podrobnega področnega programa in ukrepov za urejanje prostorskih težav romskih naselij (drugi odstavek 6. člena v zvezi z osmim odstavkom 16. člena ZRomS-1) v Občini Šentjernej in v tej zvezi opravi nalogo iz drugega stavka tretjega odstavka 88. a člena ZLS.

2.3 Zaposleni

24. Varuh ponovno priporoča Vladi Republike Slovenije, naj redno spremlja in izvaja ukrepe, ki bodo zagotovili hiter sistem nadzora nad izplačevanjem plač, in sicer neto zneskov in vseh odtegljajev, povezanih s plačami (stalna naloga).

25. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj zakonsko opredeli prekarnost, njene najbolj pojavne oblike in prepove prekarna razmerja, hkrati pa predpiše tudi sankcije za kršitve te prepovedi.

26. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj zagotovi pripravo in sprejetje pravilnika za vračilo prispevkov in povračilo stroškov uveljavljanja pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja ter določi postopek čezmejnega povračila sredstev v primerih odprave potrdila A1, kot to predvideva deveti odstavek 9. člena ZČmIS.

2.4 Brezposelni

30. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje naj preuči vsebino seminarjev in delavnic, ki so v okviru ukrepov APZ na voljo brezposelnim osebam, izvedeta ocenjevanje in analizo ter ugotovita, ali je udeležba povečala zaposljivost udeleženca izobraževanja (stalna naloga).

31. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj analizira učinkovitost služb Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje in glede na ugotovitve sprejme organizacijske ukrepe (stalna naloga).

22. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj okrepi aktivnosti za pripravo posebnega zakona za interventno urejanje romskih naselij.

23. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj določi ministrstvo, ki bo v skladu z 10. poglavjem ZLS izvedlo nadzor nad (ne) izpolnjevanjem zakonske obveznosti Občine Brežice glede sprejetja podrobnega področnega programa in ukrepov za pravno in komunalno ureditev romskega naselja Krušče (drugi odstavek 6. člena ZRomS-1).

27. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj preuči možnosti za obravnavo in preprečevanje vseh oblik šikaniranja in trpinčenja na delovnem mestu ter za to pooblasti en organ.

28. Varuh ponovno priporoča Vladi Republike Slovenije, naj za doseganje obrambne varnosti države ter dostojanstva zaposlenih in njihovih družin redno zagotavlja vse potrebne vire za delo v Slovenski vojski (stalna naloga).

29. Varuh ponovno priporoča Vladi Republike Slovenije, naj takoj začne urejati

stanje v slovenskih zaporih. Zagotovi naj zadostne kadrovske in druge vire za zagotavljanje varnosti in dostojanstva zaposlenih ter zapornikov, prav tako pa tudi za rehabilitacijo zapornikov.

32. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj sprejme ukrepe za skrajšanje čakalnih dob za vključitev v programe zaposlitvene rehabilitacije (stalna naloga).

33. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj zagotovi zadostna sredstva za izvajanje ukrepov APZ s ciljem zmanjševanja brezposelnosti (stalna naloga).

34. Varuh ponovno priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj spremeni 63. člen Zakona o urejanju trga dela

tako, da delavec ne bo izgubil pravice do nadomestila za primer brezposelnosti, kadar zaradi delodajalčeve redne odpovedi v nasprotju z določbami Zakona o delovnih razmerjih, ki določajo posebno varstvo delavca pred odpovedjo, za zavarovanje svojih pravic ni zahteval arbitražne odločitve ali sodnega varstva.

35. Varuh spodbuja Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Zavod

Republike Slovenije za zaposlovanje, naj obstoječe evidence o izvajanju ukrepov APZ dopolnita s podatki, kako so posamezni ukrepi APZ razporejeni med brezposelnimi osebami, o številu ukrepov, v katere je bila največkrat vključena posamezna brezposelna oseba, o številu brezposelnih oseb, ki sploh niso bile vključene v noben ukrep, ob upoštevanju regij, časa brezposelnosti in vključenosti posameznika v evidenco brezposelnosti.

2.5 Otroci

36. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj čim prej pripravi, Državnemu zboru pa, naj čim prej sprejme zakon, ki bo urejal celostno obravnavo otrok – žrtev in prič kaznivih dejanj v hiši za otroke (barnahus).

37. Varuh vsem odgovornim priporoča skrbno presojo pri odločitvi za javno prikazovanje posameznega otroka, da se preprečijo vse nepotrebne škodljive posledice za njegovo prihodnost (stalna naloga).

38. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj v sodelovanju z drugimi pristojnimi organi obravnava ugotovitve, predloge in sklepe 29. nacionalnega otroškega parlamenta in se do vsake ugotovitve, predloga ali sklepa opredeli ter jih ustrezno upošteva pri odločitvah, ki zadevajo otroke.

39. Varuh vsem odgovornim priporoča, naj dosledno upoštevajo, da morata o vseh vprašanih, ki bistveno vplivajo na razvoj otroka, starša odločiti sporazumno in v skladu s koristjo otroka, v nasprotnem primeru o tem odloči sodišče (stalna naloga).

40. Varuh priporoča centrom za socialno delo, naj v primerih izvrševanja sodnih odločb o varstvu in vzgoji otroka ne skušajo vplivati na izvršitev sodne odločbe oziroma naj bo ta vpliv usmerjen izključno v izvršitev sodne odločbe, ne pa tudi proti njeni izvršitvi (stalna naloga).

41. Varuh priporoča, naj vsi odgovorni upoštevajo, da mora biti strokovno in učinkovito delo z družino glavno vodilo pri razreševanju stisk otrok zaradi bivanja v neprimernem družinskem okolju, tako pred in po morebitnem odvzemu otroka staršem (stalna naloga).

42. Varuh priporoča, naj vsi odgovorni, zlasti pa sodišča, brez nepotrebne odlašanja sprejmejo vse potrebne ukrepe za redno izvajanje stikov med otrokom in starši, če ti ne živijo več skupaj, razen če sodišče ugotovi, da za omejitev stikov obstajajo tehtni razlogi (stalna naloga).

43. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti zaradi izpolnitve obveznosti iz četrtega odstavka 163. člena Družinskega zakonika, na podlagi katerega mora zagotoviti prostorske in kadrovske pogoje za zagotavljanje stikov pod nadzorom, čim prej zagotovi ustrezne dopolnitve Pravilnika o minimalnih tehničnih zadevah za izvajalce socialno-varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 67/06) zaradi zagotavljanja primerne prostora za stike mladoletnih oseb pod nadzorom na centrih za socialno delo.

44. Varuh priporoča poenotenje minimalnih standardov zagotavljanja varnosti zaposlenih na vseh centrih za socialno delo in predlaga, naj se vsi centri za socialno delo seznanijo z enotnim Protokolom za zagotavljanje varnosti na centrih za socialno delo, ki ga je sprejel MDDSZ, ter ga pri svojem delu upoštevajo v korist zaposlenih in uporabnikov.

45. Varuh priporoča, naj sodišča upoštevajo, da je odločanje kazenskega sodišča o dovolitvi stikov pripornika lahko vezano izključno na konkretne razloge, zakaj je posameznik v priporu, in da je omejevanje stikov z najožjimi družinskimi člani dopustno le, če je to sorazmerno z razlogi za omejevanje zaradi vodenja in poteka kazenskega postopka (stalna naloga).

46. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj v sodelovanju z MIZŠ zagotovi, da bo morebitno ločevanje sorojencev jasno strokovno in pravno utemeljeno (stalna naloga).

47. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport nemudoma zagotovi ustrezno usposobljene osebe za stalno delo z otroki z avtizmom, saj za ta namen spremljevalec v sedanjem pomenu ni ustrezen.

48. Varuh priporoča, naj sodišča pri odločanju o

prepovedi približevanja starša otroku upoštevajo tudi otrokovo največjo korist (stalna naloga).

49. Varuh centrom za socialno delo priporoča, naj v primerih nasilja v družini posebno varstvo namenijo zaščititi otrok ter postopke in ukrepe, ki jih določa Zakon o preprečevanju nasilja v družini, izpeljejo skrbno in čim hitreje (stalna naloga).

Na otroke se nanašajo tudi priporočila **št. 19, 13, 16, 55, 56, 58, 83, 84, 85, 95, 104, 122, 123 in 155** iz drugih poglavij letnega poročila.

2.6 Invalidi

Na invalide se nanašajo priporočila **št. 8, 11, 12, 32, 47, 55, 56, 57, 65, 73, 79, 81, 82, 89, 90, 91, 92, 93, 108, 110, 11, 112, 113, 114, 115, 122 in 124** iz drugih poglavij letnega poročila.

2.7 Starejši

Na starejše se nanašajo priporočila **št. 11, 15, 73, 87, 88, 113, 114, 115, 116, 117 in 122** iz drugih poglavij letnega poročila.

2.8 LGBTI+

Na LGBTI+ se nanaša priporočilo **št. 54**.

2.9 Tujci

50. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj čim prej stori vse v okviru svojih pristojnosti za zakonodajne spremembe, ki bi pomenile prenos Direktive (EU) 2016/801 v celoti v nacionalni pravni red.

51. Varuh priporoča Ministrstvu za notranje zadeve, Ministrstvu za zunanje zadeve in Vladi Republike Slovenije, naj ob upoštevanju 75. člena ZZZ-1 v letu 2020 storijo vse potrebno za začetek postopka ratifikacije Konvencije Združenih narodov o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva, Državnemu zboru pa, naj po predlogu Vlade Republike Slovenije čim prej sprejme zakon o ratifikaciji omenjene konvencije.

52. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj še v letu 2020 pripravi predlog sprememb, da bo zakonsko besedilo izrecno določalo, da imajo imetniki dovoljenja za začasno prebivanje iz drugih utemeljenih razlogov prosti dostop do trga dela (kar zajema tudi pravico do vpisa v evidenco brezposelnih oseb).

53. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj še v letu 2020 pripravi predlog sprememb oziroma dopolnitev ZČmIS, da bodo ustrezno urejena procesna vprašanja, povezana z izdajo potrdil A1 na podlagi 13. člena Uredbe (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o uskladitvi sistemov socialne varnosti.

2.10 Enakost pred zakonom in prepoved diskriminacije

54. Varuh priporoča, naj medresorska delovna skupina za preučitev pravne ureditve spremembe oziroma pravnega priznanja spola v Republiki Sloveniji delo konča že v letu 2020 ter da še v istem letu pristojno ministrstvo pripravi predlog zakona, ki bo urejal pravno priznanje spola.

55. Varuh priporoča, naj (po zgledu dobre prakse Ministrstva za pravosodje, ki je začelo pripravljati analizo dostopnosti sodišč že v letu 2017) Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport nemudoma začne z analizo dostopnosti srednjih in osnovnih šol za invalide ter na tej podlagi izdela uresničljiv načrt za zagotovitev dostopnosti teh objektov, v katerem bosta predvidena tudi časovni in finančni načrt izvedbe ukrepov.

56. Ob upoštevanju dolgotrajnosti reševanja dostopnosti Gimnazije Bežigrad in dejstva, da v širši slovenski osrednji in zahodni regiji nobena gimnazija, ki izvaja program mednarodne mature, ni fizično dostopna za invalide, Varuh priporoča MIZŠ, naj v proračunu nemudoma zagotovi sredstva za izvedbo odprave grajenih ovir na Gimnaziji Bežigrad.

57. Varuh priporoča Ministrstvu za kulturo, naj sprejeme ustrezne strategije in po potrebi tudi zakonodajne ukrepe ter zagotovi finančne spodbude za izboljšanje dostopnosti televizijskega programa za slepe in slabovidne.

58. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj pripravi predlog z vidika človekovih pravic skladnejše zakonske ureditve pravice do socialnovarstvenih prejemkov tujcev, ki imajo v Republiki Sloveniji sicer le dovoljenje za začasno prebivanje, vendar so z državo pomembno povezani; hkrati naj predlog nove ureditve na tem področju odpravi diskriminacijo otrok, katerih starš ima le dovoljenje za začasno prebivanje.

59. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj v zvezi z vpisom v evidenco brezposelnih oseb prouči bistveno slabšo obravnavo državljanov t. i. tretjih držav v primerjavi z državljani držav članic EU, EGP ali Švicarske konfederacije in nato po potrebi tudi poskrbi za ustrezne spremembe v zvezi s tem.

2.11 Varstvo dostojanstva osebnostnih pravic ter varnosti in zasebnosti

60. Varuh priporoča Ministrstvu za pravosodje, naj čim prej pripravi predlog zakona, ki bo pomenil prenos Direktive (EU) 2016/680 v nacionalni pravni red.

61. Varuh priporoča Ministrstvu za pravosodje, Ministrstvu za zunanje zadeve in Vladi Republike Slovenije, naj ob upoštevanju 75. člena ZZZ-1 v letu 2020 storijo vse potrebno za začetek postopka ratifikacije Protokola o spremembi Konvencije Sveta Evrope o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov, Držav-

nemu zboru pa, naj po predlogu Vlade Republike Slovenije čim prej sprejme zakon o ratifikaciji omenjenega protokola.

62. Varuh priporoča Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo, naj na podlagi prvega odstavka 58. člena ZDU-1 Vladi Republike Slovenije predlaga ustrezno (zakonsko) ureditev pokopov žrtev iz prikritih vojnih grobišč (oziroma po potrebi na podlagi drugega odstavka 58. člena ZDU-1 vlado zaprositi za stališče in/ali usmeritve glede reševanja navedenih vprašanj.

2.12 Svoboda izražanja

63. Varuh priporoča vsem, ki sodelujejo v javnih razpravah, še posebej politikom, naj se v svojih izjavah in besedilih izogibajo spodbujanju neenakopravnosti, sovraštva ali nestrpnosti na podlagi katere koli osebne okoliščine, ob morebitnih takšnih primerih pa naj se nanje nemudoma odzovejo in jih obsodijo (stalna naloga).

64. Varuh priporoča Ministrstvu za kulturo, naj v okviru svojih pristojnosti naredi vse, da bi se glede uresničevanja določbe o prepovedi širjenja sovraštva v medijih (8. člen ZMed) določili tudi: 1. način varovanja javnega interesa (inšpekcijski, prekrškovni nadzor), 2. ukrepi za odpravo nepravilnosti (npr. takojšnja odstranitev nezakonite vsebine) in 3. sankcije za medije, ki dopuščajo objavo sovražnega govora.

2.13 Zbiranje in združevanje ter sodelovanje pri upravljanju janih zadev

65. Varuh priporoča Ministrstvu za javno upravo, naj čim prej pripravi vse potrebno, da bi Vlada Republike Slovenije lahko znova predlagala dopolnitve volilne zakonodaje, s katerimi bo tudi osebam, ki jim je pozneje kakor deset dni pred dnevom glasovanja nepredvideno odvzeta prostost oziroma so nepredvideno sprejete na zdravljenje v bolnišnico ali institucionalno varstvo v socialnovarstveni zavod (na primer priporniki, osebe v oddelku pod posebnim nadzorom v psihiatrični bolnišnici), omogočeno učinkovito uresničevanje volilne pravice.

66. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj čim prej pripravi predlog zakonodajne spremembe, s katero bo določen organ za vodenje in odloča-

nje v prekrškovnem postopku v primeru storitve prekrška iz prve alineje prvega odstavka 34. člena ZInVO (delovanje ali poslovanje v nasprotju s 6. členom tega zakona, ki določa, da je delovanje in poslovanje invalidske organizacije javno).

67. Varuh priporoča Državnemu zboru kot zakonodajalcu, naj uresničevanje pravice do peticije iz 45. člena Ustave Republike Slovenije uredi z zakonom.

68. Varuh priporoča vsem ministrstvom in vladnim službam, naj se pravočasno odzivajo na predloge, ki jim jih v obravnavo pošlje UKOM, potem ko so ti pri glasovanju na predlagam.vladi.si prejeli zadostno podporo (stalna naloga).

2.14 Omejitev osebne svobode

69. Varuh priporoča, naj zaporsko osebje ob namestitvi obsojenca v samsko sobo s posebno opremo zagotovi, da bo ta potekala ob spoštovanju osebnosti in dostojanstva zaprte osebe.

70. Varuh priporočamo, naj Ministrstvo za pravosodje in Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij v okviru svoje nadzorstvene vloge zagotavljata zakonitost ravnanja z zaprtimi osebami (stalna naloga).

71. Varuh URSIKS priporoča, naj zagotovi obveščeno zaprtih oseb z rednim dnevnim dosto-

pom do aktualnih novic o življenju in dogajanju zunaj zavoda (stalna naloga).

72. Varuh Ministrstvu za pravosodje priporoča, da v sodelovanju z drugimi odgovornimi sprejme potrebne ukrepe, vključno z zmanjšanjem kadrovskega primanjkljaja, da se zmanjša število odpovedi spremestv zaprtih oseb v zunanje ustanove.

73. Varuh Ministrstvu za pravosodje priporoča, naj sprejme vse potrebne ukrepe, da bosta vsem zaprtim osebami, ki zaradi starosti, bolezni, inva-

lidnosti ali druge oviranosti potrebujejo dodatno pomoč, zagotovljeni primerna nastanitev v prilagojenih prostorih (v okviru zaporskega sistema ali zunaj njega) in pomoč pri vsakodnevni negi in drugi potrebni oskrbi.

74. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti zagotovi socialnovarstvene storitve pri odpravljanju socialnih stisk in težav obsojencev, vključno z institucionalnim varstvom, če je to potrebno, da se zagotovita njihovo dostojno bivanje in oskrba.

75. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za pravosodje za pripravo programa obravnave oseb, odvisnih od psihoaktivnih snovi, v Enoti za forenzično psihiatrijo zagotovi vzpostavitev primerne okolja tudi v zavodih za prestajanje kazni zapora, v katerega bi se lahko vračale zaprte osebe po opravljeni detoksikaciji.

76. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti zagotovi, da delovna skupina za vzpostavitev specializirane enote za obravnavo oseb z najtežjimi oblikami motenj v duševnem zdravju nadaljuje z delom in čim prej opravi svoje naloge.

77. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za zdravje v sodelovanju z Ministrstvom za pravosodje čim prej izdela in objavi seznam izvajalcev varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti za območje celotne države.

78. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti skupaj z Ministrstvom za zdravje zagotovi dodatne spodbude in razvoj skupnostnih storitev, da bi se pritisk na institucionalne oblike obravnave postopno zmanjšal.

79. Varuh priporoča Ministrstvu za zdravje, da ob pripravi novele ZDZdr preuči potrebo po spremembah in dopolnitvah ureditve uporabe posebnega varovalnega ukrepa oviranje s pasovi, zlasti njegovo časovno omejitvev.

80. Varuh priporoča Ministrstvu za zdravje in Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti priporočamo, naj zagotovita redno evalvacijo prejetih poročil o uporabi po-

sebnih varovalnih ukrepov in potrebnih ukrepov v primeru ugotovljenih nepravilnosti.

81. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj v sodelovanju z drugimi odgovornimi sprejme nadaljnje potrebne ukrepe za ustrezne namestitve in obravnavo oseb, za katere sodišče po ZDZdr odloči, da se namestijo na varovani oddelek socialnovarstvenega zavoda.

82. Varuh priporoča Ministrstvu za zdravje, ki pripravlja novelo ZDZdr, naj pri pripravi zagotovi (tudi) potrebne spremembe oziroma dopolnitve zakona glede podaljšanja zadržanja oseb v varovanih oddelkih, da se zagotovi izvajanje zakona brez zamud.

83. Varuh priporoča Ministrstvu za pravosodje, naj v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pri pripravi zakona, ki bo določal obravnavo mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, opravi temeljito analizo stanja v povezavi z izvajanjem ukrepa oddaja v zavod za usposabljanje in nato oblikuje ustrezne zakonske rešitve za njihovo izvedbo v praksi.

84. Varuh priporoča, naj policisti pri obravnavi mladoletnih tujcev brez spremstva dosledno upoštevajo njihove zakonsko določene pravice in otrokovo največjo korist (stalna naloga).

85. Varuh priporoča, naj Urad za oskrbo in integracijo migrantov v sodelovanju z Ministrstvom za notranje zadeve, Ministrstvom za delo družino in socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvom za zdravje vzpostavi sistemsko obliko nastanitve in obravnave mladoletnih tujcev brez spremstva.

86. Varuh priporoča, naj MNZ po potrebi sprejme dodatne ukrepe, da bodo policisti pri izvajanju postopkov s tujci upoštevali njihove pravice, tudi pravico dostopa do postopka mednarodne zaščite, in dosledno dokumentiranje vseh okoliščin teh postopkov.

2.15 Pokojninsko in invalidsko zavarovanje

87. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj pripravi spremembe Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter zavarovance, ki so delovno dobo dokupili, izenači s tistimi, ki so bili prostovoljno vključeni v pokojninsko zavarovanje.

88. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj pripravi spremembe Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter nekdanjim političnim zapornikom čas, ki jim je priznan na podlagi sklepa posebne komisije, upošteva kot pokojninsko dobo brez dokupa.

89. Varuh priporoča Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje naj pripravi analizo časovnih okoliščin odločanja o dodatku za pomoč in postrežbo. Glede na ugotovitve naj sprejme ukrepe, da bodo postopki končani v zakonskih rokih in da bodo vsi organi, še zlasti pa izvedenski, spoštovali dostojanstvo vsakega posameznika v teh postopkih. O vsem navedenem naj zavod javno poroča.

90. Varuh pričakuje, da bosta tako Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje kakor tudi Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in

enake možnosti pri odločanju o pravicah iz invalidskega zavarovanja dosledno upoštevala standarde procesnega jamstva in druga določila Zakona o splošnem upravnem postopku (stalna naloga).

91. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj pripravi spremembe ZPIZ-2 tako, da bo delodajalec kot stranka izločen iz postopka ugotavljanja pravic iz invalidnosti.

92. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj pripravi spremembe Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (403. člen ZPIZ-2) in pravico do invalidnine prizna vsem zavarovancem ne glede na vzrok nastanka telesne okvare.

93. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti naj pripravi spremembe Zakona o socialnem vključevanju invalidov in za enake vrste omejitev invalidov enako, kakor velja po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, predvidi tudi dodatek za pomoč in postrežbo v najvišjem znesku (zda 418,88 EUR).

2.16 Zdravstveno varstvo

94. Varuh priporoča Ministrstvu za zdravje, naj zagotovi ozaveščanje o pristojnostih Komisije Republike Slovenije za varstvo pacientovih pravic ter o postopkih obravnave pritožb zoper delo zastopnikov pacientovih pravic.

95. Varuh priporoča Ministrstvu za zdravje, naj nemudoma skliče sestanek predstavnikov Ministrstva za zdravje, Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, ZZS in NIJZ ter pripravi pravne podlage za dostopnost samoinjektorjev adrenalina v šolah.

96. Varuh priporoča Ministrstvu za zdravje, naj nemudoma določi časovni načrt za pripravo predloga zakona o dopolnilnih, tradicionalnih in alternativnih oblikah diagnostike, zdravljenja in rehabilitacije ter zagotovi, da bo predlog tega

novega zakona v skladu s časovnim načrtom (čim prej) poslan v javno obravnavo.

97. Varuh predlaga Ministrstvu za zdravje ob upoštevanju dejstva, da se zaveda nujnosti ureditve področja psihoterapije, naj v skladu zavezami iz Resolucije o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 časovno opredeli aktivnosti na tem področju.

98. Sistem pravic in njihove omejitve lahko ureja le zakon. Varuh znova opozarja Ministrstvo za zdravje in Vlado Republike Slovenije, da je treba pravice iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, ki so urejene s podzakonskim aktom, nemudoma urediti v ustreznem zakonu. Neustavno urejanje pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja je ugotovilo že ustavno sodišče v odločbi U-I-50/97 z dne 16. 12. 1999.

99. Varuh priporoča ZZSZ, naj zagotovi odločanje v zakonsko določenih rokih in s tem uresničevanje ustavne določbe, da je Republika Slovenija pravna in socialna država. Pripravi naj časovni načrt za odpravo zaostankov pri odločanju o pravicah iz obveznega zdravstvenega zavarovanja in takoj preneha s prakso odločanja »za nazaj«.

100. Varuh znova predlaga Vladi Republike Slovenije, naj v postopku priprave sprememb zakonodaje prouči možnost, da bi pritožba zoper odločbo imenovanega zdravnika zadržala njeno izvršitev.

101. Varuh predlaga Vladi Republike Slovenije, naj v postopku priprave sprememb zakonodaje prouči možnost, da ima zavarovanec do prejema odločitve o predlogu osebnega zdravnika priznано delovno nezmožnost oziroma odobreno bolniško odsotnost.

2.17 Socialne zadeve

105. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj zagotovi, da bo upravičena oseba do posamezne pravice iz javnih sredstev samodejno obveščena o nastanku dolga povezane osebe in da bo ob začetku poračunavanja neupravičeno prejetih pravic iz javnih sredstev seznanjena z višino tega dolga.

106. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj prouči posebnosti pri odločanju o socialnih pravicah in v zvezi s tem pripravi ustrezne zakonske spremembe, ki bodo to upoštevale in določile odstop od uporabe pravil splošnega upravnega postopka.

107. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj pripravi spremembo Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih tako, da bo razvezanim staršem omogočeno uveljavljanje sorazmernega dela dodatka za veliko družino.

108. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj zagotovi, da bo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pripravil spremembe zakonodaje tako, da bodo imeli vsi

102. Varuh predlaga ZZSZ, naj sprejme ukrepe za izboljšanje kakovosti odločb imenovanih zdravnikov in izvajanje ukrepov letno oceni.

103. Varuh predlaga ZZSZ, naj osebne zdravniške z okrožnico opozori na dosledno spoštovanje 244. člena Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja.

104. Varuh predlaga Ministrstvu za zdravje, naj v spremembah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju uredi nadomestila za nego za starša hospitaliziranega otroka v najkrajšem možnem času, in sicer tako, da bodo starši, katerih otroci so hospitalizirani, upravičeni do nadomestila za nego ves čas njihovega spremljanja otroka v bolnišnici.

invalidi, tako tisti s statusom po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov kakor tudi tisti s statusom po Zakonu o socialnem vključevanju invalidov, primerljivo socialno varnost.

109. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj pripravi spremembe zakonodaje, s katero bodo tudi osebe v hišnem zaporu ob izpolnjevanju zakonskih pogojev upravičene do denarne socialne pomoči za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb.

110. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti skupaj z drugimi odgovornimi zagotovi sistemsko uskladitev Zakona o socialnem varstvu, ki ureja družinskega pomočnika, Zakona o osebni asistenci, ki določa institut osebnega asistenta, in zakona, ki bo urejal dolgotrajno oskrbo.

111. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ustrezneje uredi položaj in status družinskih pomočnikov, vključno z zagotovitvijo zadostne socialne varnosti družinskemu pomočniku in invalidni osebi.

112. Varuh centrom za socialno delo priporoča hitro ravnanje v postopkih za postavitve osebe pod skrbništvo, vključno s hitro obravnavo vlog za postavitve osebe pod skrbništvo.

113. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj sprejme potrebne ukrepe za ureditev področja dolgotrajne oskrbe.

114. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj preuči njegove ugotovitve na podlagi obiskov institucij v letu 2019 in v sodelovanju z drugimi pristojnimi organi sprejme vse potrebne ukrepe za uresničitev danih priporočil.

115. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj dopolni mrežo izvajalcev in razširi nabor storitev pomoči osebam, ki ne zmorejo živeti same, da jim bo omogočeno življenje doma ter da bodo tako lahko prebivale v okolju, kjer se počutijo dobro in imajo vzpostavljeno socialno mrežo.

116. Varuh Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti predlaga, naj na sistemski ravni odpravi pomanjkanje ustreznih kadrov v domovih za starejše z vzpostavitvijo ustreznih kadrovskih normativov, ki bodo omogočali varno in kakovostno obravnavo uporabnikov z izboljšanjem delovnih razmer in primernim plačilom za opravljeno delo.

117. Varuh priporoča, naj Skupnost socialnih zavodov Slovenije v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pripravi in sprejme podrobnejše standarde za izvajanje posameznih vrst oskrbe in merila za razvrščanje uporabnikov v posamezne vrste oskrbe pri institucionalnem varstvu v domovih za starejše, da bi se povečala preglednost nad zaračunavanjem storitev in zagotovila enaka dostopnost do storitev.

118. Varuh priporoča, naj pristojni organi (CSD, šolstvo, zdravstvo, pravosodje, policija) stalno zagotavljajo izobraževanje s področja nasilja za svoje strokovne sodelavce (stalna naloga).

2.18 Druge upravne zadeve

119. Varuh spodbuja Vlado Republike Slovenije, naj sprejme učinkovite ukrepe za dokončanje denacionalizacije (stalna naloga).

120. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj pripravi, sprejme in zagotovi izvedbo konkretnih ukrepov za ureditev lastništva vseh kategoriziranih cest, ki potekajo po zasebnih zemljiščih (stalna naloga).

121. Varuh priporoča Ministrstvu za finance, naj odpravi zaostanke pri odločanju v pritožbenih postopkih glede davčnih obveznostih.

122. Varuh priporoča, naj Vlada Republike Slovenije pripravi ureditev pravice do posebne davčne olajšave za preživljanje družinskih članov davčnega zavezanca (staršev in posvojiteljev) tako, da bo zavezanec lahko to olajšavo uveljavljal vedno, kadar bo družinske člane dejansko preživljal, neodvisno od tega, ali živijo z njim v skupnem gospodinjstvu ali institucionalnem varstvu, in zanje plačeval stroške.

123. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, naj glede obdavčitve družinskih pokojnin spremeni Zakon o dohodnini (ZDoh-2) tako, da se seznam dohodkov iz obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja, od katerih se dohodnina ne plača, dopolni z navedbo družinske pokojnine, katere prejemnik je otrok, star do 18 oziroma 26 let, če se redno šola.

124. Varuh priporoča, naj se v Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju ustrezno uredi pravica do obnovitvene rehabilitacije tako, da bodo določeni organi odločanja o tej pravici in pravne oblike varstva proti njihovim odločitvam.

125. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za notranje zadeve skupaj z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti zagotovi, da se vročanje priporočene pošte in drugih pošiljk državnih organov oziroma drugih organov oblasti osebam s prijavljenim t. i. zakonskim prebivališčem uredi tako, da bodo čim manj poseženo v pravice teh oseb.

2.19 Pravosodje

126. Varuh priporoča, naj sodišča pri svojem delu dosledno upoštevajo načelo dobrega upravljanja (stalna naloga).

127. Varuh priporoča, naj sodniki pri izdaji odredb za pridobitev podatkov o prometu v elektronskem komunikacijskem omrežju ravnajo še posebej skrbno (stalna naloga).

128. Varuh priporoča, naj sodišča še naprej zagotavljajo odpravo sodnih zaostankov oziroma sojenje brez nepotrebnega odlašanja, zlasti pa pozornost namenjajo izboljšanju poslovanja in kakovosti vodenja sodnih postopkov oziroma sojenja ter svojim odločitvam (stalna naloga).

129. Varuh priporoča, naj v izvršilnem postopku v primeru izvršbe na nepremičnine oziroma izvršbe na izpraznitev in izročitev nepremičnine, ki je dolžnikov dom, sodišča še zlasti skrbno pretehtajo uravnoteženje pravic dolžnika in upnika (stalna naloga).

130. Varuh priporoča, naj sodišča še dosledneje preverjajo pravilnost podatkov o strankah izvršilnega postopka in namenijo dodatno skrbnost v primeru, kadar se podatki o dolžniku v izvršilnem naslovu ne ujemajo s podatki v predlogu za izvršbo (stalna naloga).

131. Varuh priporoča vsem organom, ki so neposredno pristojni za nadzor nad opravljanjem službe izvršiteljev oziroma za ugotavljanje njihove disciplinske odgovornosti, naj dejavno izvajajo nadzor nad opravljanjem službe oziroma poslovanjem izvršiteljev po ZIZ (stalna naloga).

132. Varuh priporoča Ministrstvu za pravosodje, naj v sodelovanju z drugimi odgovornimi sprejme dodatne ukrepe za povečanje števila izvedencev na področju družinskih razmerij.

133. Varuh ponovno priporoča Ministrstvu za pravosodje, naj prouči možnosti za zapolnitev vrzeli, ki nastajajo v praksi pri zagotavljanju in uveljavljanju brezplačne pravne pomoči.

134. Varuh sodiščem in prekrškovnim organom še naprej priporoča, naj pri obravnavanju prekrškovnih zadev spoštujejo temeljna jamstva poštenega postopka in druge pravice strank ter skrbno obravnavajo zahteve za sodno varstvo (stalna naloga).

135. Varuh znova priporoča, naj državni tožilci zagotavljajo sprotno, vestno in strokovno pravilno opravljanje svojega dela (stalna naloga).

136. Varuh priporoča, naj Odvetniška zbornica Slovenije še naprej zagotavlja učinkovito in objektivno odzivanje na očitane kršitve pri opravljanju odvetniške službe (stalna naloga).

137. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, naj v sodelovanju z Notarsko zbornico Slovenije znova preveri ustreznost normativne ureditve vloge notarjev pri sestavljanju sporazumov o preživljanju staršev, zlasti glede ugotavljanja sposobnosti otrok za njihovo preživljanje.

2.20 Policijski postopki, zasebno varovanje, detektivi in redarji

138. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za notranje zadeve še naprej zagotavlja, da bo vsaka pritožba na postopek policistov po ZNPPol temeljito in vsestransko preverjena, pritožbena odločitev pa skrbno pretehtana z odgovorom, ki bo vseboval utemeljeno razlago stališč pritožbenega senata glede vseh razumljivih trditev oziroma očitkov v pritožbi (stalna naloga).

139. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za notranje zadeve in Policija ob upoštevanju načela dobrega upravljanja zagotovita skrbno obravnavo vlog, ki jih prejmeta v obravnavo (stalna naloga).

140. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za notranje zadeve in Ministrstvo za pravosodje skupaj zagotovita (po potrebi tudi z dopolnitvijo predpisov) ureditev povračila stroškov, ki nastanejo osebi zaradi policijskega vabila, tudi če pozneje zoper

njo ni začel kazenski postopek, do morebitne spremembe zakonske ureditve, pa naj Policija za povrnitev teh stroškov upošteva Pravilnik o povračilu potnih stroškov vabljenim osebam.

2.21 Okolje in prostor

142. Varuh poziva, naj vse inšpekcijske službe prijavitelje obveščajo o prejetih prijavah in predvidenem roku obravnave (stalna naloga).

143. Varuh priporoča, naj pristojni organi oblasti nadaljujejo s sprejemanjem in izvajanjem vseh ukrepov za izboljšanje kakovosti življenjskega okolja in zdravja prizadetih na čezmerno onesnaženih in degradiranih območjih, kar vključuje tudi izvajanje javnozdravstvenih ukrepov (stalna naloga).

144. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za okolje in prostor čim prej pripravi nacionalno poročilo o stanju okolja.

145. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za okolje in prostor pripravi predpis, s katerim bo uredilo področje izpustov smradu v okolje.

146. Varuh priporoča, naj glavni inšpektor za okolje in prostor vzpostavi neodvisni nadzor določanja vrstnega reda za obravnavo novih prijav in obstoječih inšpekcijskih postopkov.

141. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za notranje zadeve na sistemski ravni uredijo morebitne izjeme od takojšnje uveljavitve pravice pridržane osebe, da se o odvzemu njene prostosti obvesti tretja oseba,, in da bo z zagotovljenim nadzorom odvzem prostosti skrbno pretehtan v vsakem primeru posebej in odrejen le v skrajnih primerih.

147. Varuh priporoča, naj Vlada Republike Slovenije zagotovi Inšpektoratu Republike Slovenije za okolje in prostor kadrovske in druge pogoje za učinkovito vodenje postopkov.

148. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za okolje in prostor temeljito prouči obstoječi sistem obratovalnega monitoringa in po evalvaciji pripravi spremembe, ki bodo zagotavljale neodvisno izvajanje, neodvisni nadzor in financiranje monitoringa.

149. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano čim prej pripravi vse podzakonske akte iz 83. člena Zakona o divjadi in lovstvu (ZDLov), predvsem pa naj v takšnem predpisu opredeli natančnejša merila za opredelitev vrst škode iz predhodnih odstavkov tega člena ter metode in merila za ugotavljanje njihove višine.

150. Varuh priporoča, naj Direkcija za vode pripravi konkretne ukrepe za odpravo zaostankov na področju voda in vodnih zemljišč ter z njimi seznaniti vlado in javnost.

2.22 Regulirane dejavnosti

151. Varuh priporoča, naj inšpekcijske službe okrepijo nadzor nad izvajalci dimnikarskih storitev (stalna naloga).

152. Varuh priporoča, naj Vlada Republike Slovenije in Državni zbor Republike Slovenije čim prej pripravita in sprejmeta potrebne predpise, ki bodo omogočili uresničevanje pravice do pitne vode, zapisano v Ustavi Republike Slovenije, Za-

konu o varstvu okolja, v Zakonu o gospodarskih javnih službah, v Zakonu o lokalni samoupravi in drugje.

153. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za okolje in prostor ob napovedanem spreminjanju Zakona o dimnikarskih storitvah pripravi analizo nadzora nad izvajanjem dimnikarskih storitev.

2.23 Družbene dejavnosti

154. Varuh ponavlja priporočilo Vladi Republike Slovenije, naj čim prej pripravi, Državni zbor Republike Slovenije pa sprejme ustrezne zakonske spremembe za zagotovitev enakopravnega položaja vseh izvajalcev vzgoje in izobraževanja.

155. Varuh priporoča Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport, naj v sodelovanju z Zvezo za tehnično kulturo Slovenije čim prej uredi vprašanje glede sodelovanja učencev na tekmovanju iz logike pod pogojem, da starši soglašajo z javno objavo rezultatov tekmovanja in fotografije udeležencev.

2.24 Stanovanjske zadeve

156. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za okolje in prostor v spremembah Stanovanjskega zakona določi obveznost občin, da zagotovijo določeno število bivalnih enot ustreznega bivanjskega standarda (glede na število prebivalcev) in da v določenih časovnih razmikih (npr. enkrat letno) objavijo razpis za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem.

157. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za okolje in prostor izvede analizo upravljanja večstanovanjskih stavb in glede na ugotovitve pripravi

spremembe veljavne ureditve, predvsem pa naj zagotovi stalni nadzor nad delom upravnikov v večstanovanjskih stavbah.

158. Varuh priporoča, naj Ministrstvo za okolje in prostor kadrovsko okrepi stanovanjsko inšpekcijo, v Stanovanjskem zakonu naj določi njene pristojnosti tako, da bo imela možnosti za ukrepanje pri upravljanju večstanovanjskih stavb in pri nadzoru nad izvajanjem predpisov s področja stanovanjskih razmerij ne glede na lastništvo stavb

Povzetek dela Varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2019

Izdajatelj: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije

Urednici: dr. Simona Drenik Bavdek, pomočnica vodje Centra za človekove pravice in Nataša Mazovec, višja svetovalka

Oblikovanje in računalniški prelom: Aljaž Primožič

Tisk: Prima IP d.o.o.

Naklada: 500 izvodov

Ljubljana, september 2020

Letna in posebna poročila Varuha človekovih pravic RS so objavljena tudi na spletnih straneh www.varuh-rs.si

Reproduciranje delov publikacije je dovoljeno z navedbo vira

ISSN 2712-6390 (tiskana različica)

Publikacija je brezplačna

REPUBLIKA
SLOVENIJA

VARUH
ČLOVEKOVIH
PRAVIC